SĔRBĂTOAREA JUNILOR LA PAŞTI

OBICEIŬ PARTICULAR AL ROMÂNILOR DIN SCHEIŬ, BRAŞOV

icĭ nu trecuseră bine două sĕptămânĭ din Martie, anul trecut, şi oamenii şi începuseră să uite gerul ierneĭ atât de aspre de crĕpa petrile de frig. Radele soareluĭ nu maĭ lăsaseră din zăpadă de cât urme risipite prin gropĭ şi prin locurĭ dosnice, pe când coasta din faţă, Coasta Prundului, era svêntată ca vara, şi colţul ierbiĭ brăzda cu verde păişul uscat. In dịua de Buna-vestire soarele era şi maĭ frumos, şi din ce era se părea încă maĭ frumos unde era şi sĕrbătoare, şi încă sĕrbătoare cu deslegare la peşte, şi e vorba că:

In dịua de Blagoveşte
Tot Ţiganul mâncă peşte
Iar *Vaivodul* cel maĭ mare
N'are peşte de gustare.

Trecuse de amiadị; lumea ospĕtată şi veselă părea totuş că aşteaptă ceva; şi trecênd în sus saŭ în jos pe vre-una din uliţele de pe Tocile, aĭ fi putut audi pe câte cine-va întrebând: «aŭ trecut?» orĭ: «n'aŭ maĭ ieşit?» apoĭ aĭ fi audit strigăte de: «iacătă-ĭ, veniţĭ de-ĭ vedeţĭ» chemându şi fie-care pe aĭ sĕĭ din casă ca să vie să-ĭ vadă. In acelaş timp aĭ fi putut vedea în mijlocul cutăreĭ saŭ cutăreĭ curţĭ vre-o babă saŭ vr'un bĕtrân cu ochiĭ stinşĭ şi plinĭ de lacrămĭ, şi gârboviţĭ de anĭ, stând cu faţa spre Coastă, apoĭ făcêndu-şĭ cruce şi dịcênd cu glas apăsat: «Mulţămescu-ţĭ Doamne, că m'aĭ învrednicit să maĭ aud odată sfânta surlă».

In fie-care an la Blagoveşteniĭ şi la Floriĭ feciorii după obiceiŭ, de pe la două după amiadị, se duc acasă la surlaşu de l iea cu eĭ, şi dela Podu-Creţuluĭ apucă pe potecuţa de-a curmezişul Coasteĭ Prunduluĭ, ce duce urcând până la Cruce. Întâiŭ merge surlaşul şi pe lângă el o droae de copiĭ grămădiţĭ ca puiĭ împrejurul cloşceĭ, iar după el feciorii; feciorii cântă cântece din gură, surlaşul cântă din surlă, iar cimpoĭul şi-l duce pe umere. Glasul monoton şi asurditor al surleĭ strĕbate până departe şi are asupra Românilor din partea loculuĭ o influinţă deosebită: îĭ dic «sfânta surlă».

După ce ajung la Cruce, surlaşul le cântă din cimpoiŭ şi feciorii joacă hora şi aruncă buzduganul, şi după ce joacă cât joacă se pornesc pe drumul de pe vêrful Coasteĭ ce duce în partea cealaltă la Chetriş, şi acolo iar joacă şi aruncă buzduganul, şi de-acolo iară se întorc la Cruce şi către seară se scoboară de vale. Dacă vremea e bună, merge şi lume cu feciorii, şi lumea se duce cu mâncare: cu peşte prăjit în uleiŭ şi cu vin or cu rachiŭ, şi îşĭ întinde masa prin grădinĭ pe iarbă. Dacă vremea nu e bună de plouă or ninge, feciorii de dus tot se duc, măcar de s'ar duce doĭ-treĭ cu surlaşul. Aşa e obiceiul şi aşa se face în fie-care an. Din cântecele care le cântă feciorii, unele sînt maĭ vechĭ, altele maĭ nouĕ, că şi cântecele se schimbă.

Aşa bunioară se maĭ aude şi acuma un cântec pe glas trăgănat şi cu vorbele următoare:

Foae verde salbă-moale!
Colea'n sĕptămâna mare
Colţu ierbiĭ creşte tare,
Codru 'nfrunzeşte pe poale.

Foae verde mărăcine!
Infrunḑeşte coadre bine,
Căz ca mâine intru 'n tine
Cu mulţĭ voĭniceĭ ca mine.

Maĭ sloboade-ţĭ poalele
Să-mĭ acoper armele:
Armele mi-aŭ ruginit
De când nu le-aĭ coperit.

Până codru frunḑa-şĭ ţine (bis)
Toţĭ voĭniciĭ trăesc bine; (bis)
Dacă codru frunḑa-şĭ lasă,
Pleacŭ voĭniciĭ p'acasă
La copiĭ şi la nevastă. (bis)

La Blagoveşteniĭ şi la Floriĭ ies cu surlaşul şi alţĭ feciorĭ, dar maĭ ales ies feciorii carĭ aŭ de gând să se pună la Paştĭ cu «Juniĭ». Obiceiuluĭ dela Paştĭ al Junilor din Braşov nu i se maĭ dă de urmă; şi după cum nimica nu se găseşte saŭ cel puţin nu s'aŭ găsit până acuma scris despre începutul luĭ(1), din bĕtrânĭ dacă maĭ putem afla cum era maĭ nainte şi ce schimbărĭ a maĭ suferit; pe bĕtrânĭ să-ĭ ispitim, că eĭ pentru obiceie sînt o comoară, cum e vorba: cine are bĕtrân la casă l'ar vinde, iar cine n'are l'ar cumpĕra. Moş Duţu Stinghe, tatăl rĕposatuluĭ profesor I. Stinghe, e născut la 6 Septemvrie 1798 şi e cu ţinere de minte; pe el l'am întrebat. Bĕtrânul, după ce colindâ cu gândul vremurile trecute, după ce spuse câte ceva de bătălia cu *Franţuzu* dela 1812, de ciuma şi de foametea dela 1813 precum şi de zavera dela 1821, când mulţime de boierĭ din ţară fugiseră în Braşov de aŭ maĭ ajutat şi eĭ de aŭ făcut de peatră biserica Sfinteĭ Treimĭ de pe Tocile, începù să povestească ast-fel:

Maĭ înainte vreme am pomenit de ieşĭa feciorii la Floriĭ şi la Blagoveşteniĭ pe Coasta Prunduluĭ fără surlaş, că era surlaş dela sate, era Mihaiŭ din Copăcel de lângă Făgăraş din ţara Oltuluĭ, de nu venĭa de cât la Paştĭ, de mergea cu feciorii care se punea cu Juniĭ.

Obiceiul Junilor aşa s'aŭ pomenit, şi trebue să fi avut şi Româniĭ vr'un ce, că ştiŭ până bine de curênd că eşĭa străji de închidea porţile cetăţiĭ când trecea Juniĭ prin Groaverĭ până trecea la Crucea Muşicoiuluĭ, şi păzĭa şi *cătane* şi *dărăbanţĭ*.

In ḑiua de Paştĭ feciorii care vrea să se puie cu Juniĭ, de pe la treĭ după amiaḑĭ se strîng de merg la biserică, şi după biserică, după ce iese dela vecernie, se duc la Protopop. Pe câţĭ aŭ maĭ fost puşĭ cu Juniĭ din anul trecut, Protopopul îĭ are scrişĭ pe hârtie şi vine cu hârtia în curte de-ĭ ceteşte pe nume, şi cum sînt scrişĭ din aniĭ trecuţĭ aşa-ĭ rîndueşte şi el. Cel d'ântâiŭ e Vătaf, al doilea e Armaş mare, al treilea e Armaş mic, şi după Armaşul ăl mic e Sutaşul; după Sutaş vin ceilalţĭ Junĭ scrişĭ pe foae din aniĭ trecuţĭ, şi după ce-ĭ ceteşte pe toţĭ, întreabă cine vrea să se maĭ scrie, şi îĭ scrie şi pe aceia la urmă, pentru că toţĭ Juniĭ câţĭ sînt scrişĭ la Protopop pe listă, afară de Vătaf şi de Armaşĭ, se ḑice că sînt «Junĭ de *cumpanie*». Da sînt Junĭ şi cu ḑiua de se tocmeşte cu Vătaful cu cât se poate înţelege să plătească pe ḑi, şi stă cât vrea: o ḑi, două, treĭ, şi la care se pune cu ḑiua le dă de mâncare şi de bĕutură, şi eĭ are să respundă cu cât s'aŭ înţeles. Feciorii carĭ aŭ fost Junĭ de cumpanie şi s'aŭ întêmplat peste an de aŭ murit or s'aŭ însurat, pe aia îĭ şterge din foae şi înaintează pe ceĭ ce vin după eĭ. Dacă un June de cumpanie într'un an nu se pune, apoĭ or că nu vrea el, or că e împedecat că e luat în cătane, or din altă pricină, atuncea trebue să-şĭ plătească *Junia*, adecă să ţie şi el parte dreaptă la cheltuelile Junilor, că dacă nu-şĭ plăteşte Junia, îşĭ perde rêndul, şi când vrea să se maĭ pună, îl scrie la urmă. Câte uniĭ feciorĭ după ce aŭ ajuns Vătaşĭ apoĭ aŭ stat de aŭ feciorit şi aŭ vătăşit câte treĭ şi patru anĭ. Şi şade frumos când Juniĭ are Vătaf voĭnic şi cuminte, de ştie să-ĭ poarte bine, că-ĭ place la toată lumea.

Maĭ nainte vreme nu era ca acuma de le pune Protopopul pe Vătaf şi Armaşĭ pe ceĭ d'ântâiŭ de pe foae, că atuncea pe Vătaf şi pe Armaşĭ şi-ĭ alegea Juniĭ, şi de bună samă că şi-ĭ alegea pe ceĭ maĭ voĭnicĭ şi cu trecere. Da eŭ am apucat când vătăşia se licita, aşa că dacă unul fusese Vătaf şi feciorii nu-l

1) Streiniĭ nepricepĕtorĭ în timpul din urmă aŭ maĭ scris icĭ colea câte ceva fără nicĭ o valoare.

maĭ vrea, de cerea altul vătăşia, trebuia să dea câte un butoiŭ de vin de câte şapte, opt, ḑece vedre, că de geaba nu-l lăsa Vătaf, şi maĭ ales când se vedea că vremea are să fie frumoasă. Uneorĭ se întîmpla de cerea vătăşia câte doĭ inşĭ, de nu se putea înţelege şi se năştea între eĭ certurĭ şi gâlceavă, că între Junĭ se amesteca şi oamenĭ maĭ bĕtrânĭ de avea câte o rudă, de umbla fecioriĭ cârdurĭ cârdurĭ prin cârciumĭ de se'nţelegea, şi uneorĭ nicĭ nu se putea înţelege în ḑiua de Paştĭ, de remânea pe a doua ḑi. Ba s'aŭ întêmplat odată de s'aŭ făcut douĕ rêndurĭ de Junĭ, de s'aŭ făcut bătae între eĭ. De aia cam pe la 1837, Popazu, când era Protopop în Braşov, aŭ făcut regulă de nu s'aŭ maĭ licitat vătăşia, că cum era de se licita, ajungea Vătaf şi Armaşĭ toţĭ ceĭ maĭ bogaţĭ. Dela Popazu s'aŭ început cu scrisul pe hârtie de ajunge la vătăşie pe rênd, apoĭ fie bogat or nu, fie voĭnic or ba. Da la oamenĭ tot le maĭ place când sînt Junĭ voinicĭ, că dacă e câte unul printre eĭ maĭ pricăjit, maĭ mărunţel, îĭ ḑice că e «scârba Junilor».

Când Protopopul ceteşte numele Vătafuluĭ şi îĭ spune că e Vătaf, e obiceiŭ că toţĭ Juniĭ se duc la el şi apucă de-l ridică în sus până de treĭ orĭ şi tot aşa face şi cu Armaşul mare şi cu cel mic. Apoĭ Juniĭ după ce i-aŭ cetit şi i-aŭ scris pe toţĭ, se fac roată aşa cum sînt puşĭ pe listă, îşĭ iea pălăriile din cap şi cântă: «Christos aŭ înviat din morţĭ, cu moartea pre moarte aŭ călcat şi celor din mormînturĭ viaţă le-aŭ dăruit» şi maĭ ḑice încă de treĭ orĭ : «şi celor din mormînturĭ viaţă le-aŭ dăruit», apoĭ ḑice Vătaful: «Christos aŭ înviat» şi Juniĭ ceilalţĭ respund cu toţiĭ: «adevĕrat c'aŭ înviat»; Vătaful ḑice: «Christos *aneste*», Juniĭ: «adevĕrat că *este*»; Vătaful: «Christos *văscris*», Juniĭ: «*voĭsîna văscris*» şi tot-dea-una aşa face când cântă «Christos aŭ înviat».

Intr'o vreme de mult, de mult am apucat Juniĭ cântând «Cristos a înviat» pe greceşte, că aşa era pe atuncĭ obiceiu, că şi în biserică la Sf. Nicolae din Prund se cânta într'o strană greceşte şi în alta româneşte, pe când era Boghina popă şi i-a murit preoteasa şi el nu s'a putut răbda de s'aŭ însurat şi şi-aŭ perdut darul popieĭ de s'a făcut apoĭ dascăl. La câţĭ umbla pe atuncĭ îmbrăcaţĭ nemţeşte, le ḑicea că sînt Grecĭ, cum era Ghiţă Iuga, că vorba Grec era maĭ tot una cu negustor. Dar popa Voina Pitiş ăl bĕtrân, unchiul părinteluĭ Bonifaciŭ, le-aŭ spus că nu se cade să cânte greceşte, că eĭ sînt Românĭ şi că se cânte româneşte, că aşa trebue.

După ce cântă «Cristos aŭ înviat» acolo în curte la Protopop, se prind la horă şi lăutariĭ le ḑice o horă care le-o ḑice numaĭ lor, de-ĭ şi ḑice «hora Junilor»; şi cum joacă hora, se desprinde Vătafu, işĭ lasă pălăria la un alt June şi merge în mijlocul horeĭ de aruncă în sus de treĭ orĭ buzduganu, şi dacă vrea îl prinde, dacă nu îl lasă să caḑă jos, maĭ ales dacă nu ştie să-l prinḑă, că un buzdugan trage până la douĕ chilograme. Partea unde este măciulia e de aramă, şi partea cealaltă e de plumb, şi partea din mijloc e de lemn şi peste lemn e înfăşurată sârmă, iar peste sârmă e piele, şi tot buzduganul e lung de vr'o treĭ laturĭ de palmă. Buzdugan are Vătaful şi ceĭ douĭ Armaşĭ de le are cumpĕrate dela alţiĭ. După Vătaf aruncă buzduganu Armaşiĭ şi după eĭ toţĭ ceilalţĭ Junĭ pe rênd, cum sînt scrişĭ pe foaiă la Protopop şi cum se şi prind tot-d'auna la horă. Apoĭ tace lăutariĭ şi Juniĭ merg cu toţiĭ la Protopop de-ĭ sărută mâna şi îĭ mulţumeşte, iară Protopopul îĭ invaţă să fie de treabă, să umble pe cale bună, să nu se pue in potrivă cu nimenea, să nu se bată; le dă sfaturĭ să asculte de Vătaf, că el e căpetenia lor şi în lipsa luĭ să asculte de ceĭ douĭ Armaşĭ; iar Vătafuluĭ îĭ dă grijă să fie cu minte şi să ţină între Junĭ cea maĭ bună rênduială. După aceea Juniĭ îşĭ ia sănĕtate dela Protopop şi se duc cu lăutariĭ la Crucea din Prund şi cu eĭ merge toată lumea care venise să se uite cum «se pune cu Juniĭ», şi la Cruce în Prund Juniĭ cântă «Cristos aŭ înviat» şi joacă şi aruncă buzduganu de-ĭ ajunge rêndu de câte douĕ-treĭ orĭ până înserează, şi dacă înserează se duc pe acasă.

G. I. PITIŞ.

(Finea va urma).

Stabilimentul grafic I. V. Socec. Bucurescĭ. — 28,910.

SERBĂTOAREA JUNILOR LA PAŞTĬ

OBICEIU PARTICULAR AL ROMANILOR DIN ŞCHEIU, BRAŞOV.

(Fine. Veḑĭ No. 7.)

Dacă Juniĭ ajung la Vătaf, dă bună seară și cântă «Cristos aŭ înviat», și apoĭ lăutariĭ le cântă o ţiră și le pune masă și se adună și din neamurile Junilor și mâncă și bea și se scoală dela masă ĭară cu «Cristos aŭ înviat», și pune și lăutarilor de mâncă și apoĭ le ḑice de joc, și joacă care-șĭ pînă când vrea, pînă la ḑece, la un-spre-ḑece, la două-spre-ḑece noaptea, și apoĭ se duce fiteșĭ-care pe a-casă.

Pe lăutarĭ ĭĭ tocmește Vătafu și cu Armașiĭ încă înainte de Paștĭ și ĭĭ tocmește pentru toată sĕptămâna de după Paștĭ, de merge cu Juniĭ și când merge le ḑice marșu. In fruntea lăutarilor merge surlașu cântând din surlă; da când lăutariĭ ḑice hora și Juniĭ joacă și aruncă buzduganu, surlașul nu cântă; el are numaĭ grijă să dea într'o parte pe copiĭ și să ḑică la lume să se ferească, ca să nu le caḑă buzduganul în cap.

Dela Mihaiŭ din Copăcel aŭ învĕţat cu surla oamenĭ de-aĭ noștri din Șcheiu: Văsiĭ de pe calea roșie, de fusese maĭ nainte dorobanţ și apoĭ ajunsese surlaș și cimpoier vestit; dela el i-a rĕmas surla surlașuluĭ din Cacova, dela el luĭ Mihăiţă și pe când trăia Mihăiţă aŭ luat pe lângă el pe Cocoș de pe Tocile de l'aŭ învĕţat cu surla, și acuma a rĕmas Cocoș. Surle sunt numaĭ două de or se moștenește or se cumpĕră. Surla e de cioac și numaĭ jos maĭ largă și rĕsfrântă și nu are decât șase găurĭ pentru degete, iară unde o pune în gură are ceva de lemn or de coaje ca o ţavă turtită de suflă în ea și-ĭ ḑice fufază, și ca să nu apuce prea mult cu gura e o rotilă de os de oprește buzele. Cu surla nu se ḑice decât *la Paști*, *la Floriĭ* și la Blagoveșteniĭ.

A doua ḑi de Paștĭ, adecă în lunea Paștilor Juniĭ se îmbracă frumos, că are să meargă pe la fete după ouă. Altă dată se îmbrăca după cum era portu pe atuncĭ, de umbla uniĭ și cu opincĭ; dar acuma umblă cu cisme or și cu papucĭ (ghete) și cu cioarecĭ și cu cămașa albă și călcată, scoasă peste cioarecĭ și cu spenţele pe pept cu ciaprazurĭ și ceĭ cu dare de mână cu nasturĭ de argint și uniĭ suflaţĭ cu aur. [1] Acuma spenţelile sunt rĕscroite nemţește, da maĭ nainte vreme ele era făcute sadea, adecă croite dintr'una. In cap sunt juniĭ cu pălăriĭ și maĭ ales cu pălăriĭ de mătasă și păroase.

De mult de mult ăl mult dacă se gătia Juniĭ la pălărie cu florĭ, așa că nu se cunoștea care e Vătaf și Armașĭ și n'avea alt semn decât că se știa și se cunoștea după buzdugane. Chip Armașu ăl mare are grijă de buzdugane. La 1849 de a doua ḑi de Paștĭ, de lunĭ, le-aŭ luat la Junĭ buzduganele, că era Cserez, era tătar de Ungur, era president, de nu vrea să-ĭ lase pe Junĭ să umble cu ele, că ḑicea că e armă, și și-aŭ făcut de salcie și aŭ vrut cătanele să li le ia și pe acelea, că ḑicea că tot arată ceva și alea, da Juniĭ nu s'aŭ lăsat. — Cam ceva maĭ nainte de 1848 Juniĭ aŭ început să se gătească la pălăriĭ cu panclicuţe înguste, prinse cu bongoșe or cu aţă, iar Vătafu și Armașiĭ purta câte o *ruje* (cocardă). Dela 1848 încoace aŭ început Juniĭ să poarte pe pălăriĭ câte treĭ panclicĭ în treĭ feţe: roșu, galben și vĕnăt, de le cosia una lângă alta și lăsa vîrfurile să atârne îndărăt, iar Vătafu purta cusute la pălărie la partea stângă

---

[1] Nasturiĭ sunt făcuţĭ bulbucaţĭ în formă de ghindă și înlăuntru goĭ și nicĭ coajea nu e întreagă, ci are găurele, înfăţișându-ni-se ca o floare.

treĭ rujĭ, făcută tot din panclicuțe. Armașu mare purta doĕ, iar cel mic una, și de rujĭ sunt cusute sfârcurĭ de panclicuțe: douĕ orĭ treĭ. De câțĭ-va anĭ Unguriĭ ĭ-aŭ oprit să maĭ poarte panclicĭ în treĭ fețe împreunate pe pălărie, așa că acuma îĭ vedĭ purtând care roșu, care galben, care vînăt care și câte de douĕ felurĭ, și așa umblă toată sĕptămâna cât sunt în petrecere.

După-ce se gătesc frumos în lunea Paștilor de dimineață se rânduesc de merg la biserică uniĭ în Prond și alțiĭ la biserica de pe Tocile, și când ese oameniĭ și muerile din biserică, Juniĭ stă pe la ușĭ cu pălăriile de strînge creițarĭ, care cât vrea să le dea, apoĭ se strînge cu toțiĭ la Vătaf orĭ în vr'o cârciumă cum e la Sterica din Prund de-ĭ dice maĭ nainte «la dulap,» că era dulap de se da oameniĭ în el, și acolo Armașiĭ îșĭ cere din feciorĭ pe care vrea, și pe care nu i-aŭ luat Armașiĭ îĭ ĭa Vătafu, că el trebue să ĭea ce nu ĭea Armașiĭ, și se face așa treĭ părți și împărțește și pe lăutarĭ în treĭ, dar pe surlaș îl ĭea tot-d'auna Vătafu, și se rânduește care pe unde să meargă întâiŭ: uniĭ pe Tocile, alțiĭ pe Caceva și alțiĭ pe Costița și după-ce isprăvesc pe la un loc merg și prin cele-l-alte locurĭ. Și cât umblă după ouĕ lăutariĭ le dice: marșu, «marșu Junilor când vine după ouĕ.» Și se duce după ouĕ pe la case pe unde sunt fete, pe la gazde bune, pe la rude așa ce-va, pe la case pe unde vrea și pe unde-ĭ primește, că dacă n'are de gând să-ĭ lase, închide poarta, și dacă cearcă și vede că e închisă, merge maĭ departe. Unde-ĭ lasă, când intră 'n casă dă: «Cristos a înviat și ceĭ din casă le mulțumește și-ĭ poftește la masă să șeadă și le aduce pe tavă ouĕ roșiĭ câte patru câte cincĭ orĭ câte șease părechĭ și Juniĭ le ĭea pe toate și le pune în cârpe, că are cârpe marĭ legate în colțurĭ, de pune ouĕle în ele de le duce acuma băețiĭ, de maĭ înainte vreme le ducea tot din Junĭ. Unde este fata mare apoĭ fata mare aduce Junilor ouĕle pe tavă și din Junĭ dacă sunt maĭ poznașĭ începe către fată să dică ba că cutare oŭ nu e roșit, bine ba că cutare nu e fert bine, ba că cel-l-alt e cu pui în el, de vede și eĭ ce rĕspunde fata, că fetiĭ i se face rușine cît o ține pînă să ĭea ouĕle de pe tavă și Juniĭ o ține într'adins de se uite bine la ea, de o vede bine. La gazde maĭ bune îĭ maĭ cinstește pe Junĭ cu colac și cu rozol ori cu vin cum era maĭ 'nainte, că acuma s'aŭ scornit de-ĭ cinstește cu dulceață, că dice că e maĭ *indilicat*. Și cît stă Juniĭ în casă de ĭea cinste, lăutariĭ cântă hora și la unele case, unde le plac Junilor, se și joacă cîte o horă, apoĭ îșĭ ĭea sănĕtate și merg maĭ departe și la plecare se despărțește cu câte o glumă de rîde.

Așa umblă Juniĭ într'una după ouĕ de pe la un-spre-dece dimineața și pînă pe la patru ciasurĭ după la amiadĭ și după-ce isprăvește de umblatŭ se strîng cu toțiĭ la Vătaf și de acolo se duc în grădină la Țimên. Pe drum le dice lăutariĭ marșu și Juniĭ merge la rênd și câte doĭ și e obiceiu că de cîte orĭ merge juniĭ în marș, apoĭ orĭ cînd merge la locu unde e petrecerea orĭ că merg în Prund orĭ la Vătaf saŭ la Armașĭ și trece pe lângă o cruce, se oprește dinnaintea eĭ și cântă și une-orĭ aruncă și buzduganu. Că crucĭ sunt în multe rĕspântiĭ, da maĭ mare e crucea din pajiștea a mare făcută cu dela unu dela altu, că era Marin Băditoiu om de treabă, era înălbitor de înălbia pînza dela pînzarĭ și dela cine ce-ĭ da, și purta grije de cruce și aprindea candela la dile marĭ. E apoĭ crucea de lângă biserica de pe Tocile, apăĭ e crucea Căpitanuluĭ pe care am pomenit'o; pe semne a fost un căpitan de-l chema Ilie Bird și apoĭ e crucea din Prund de ține de biserica Sf. Nicolae; la crucea din Prund cântă maĭ mult ca orĭ unde că și cînd pleacă și sora cînd se'ntorc juniĭ trebue să dea pe acolo și sora și joacă și aruncă buzduganu.

Grădina lu Țimên e lângă biserica de pe Tocile și acuma au ajuns în stăpânirea bisericiĭ, maĭ nainte fusese a luĭ Țîrcă și înainte de Țîrcă a fost lu Butoiŭ Prișcu, care au dat locu de l-au cumpĕrat cu de la unu dela altu de s'au făcut pe la 1814 o biserică de lemn, că și maĭ nainte era de se 'ngropa acolo. In grădina lu Țimĕn ca și pe Coasta Prunduluĭ și între *Chetri* și sub Poalele Dosuluĭ junii au masa lor săpată în pământ de-ĭ zice «masa Junilor.

Dacă nu-ĭ vreme bună, Juniĭ de dus tot se duc pênĕ la masa lor de cântă «Cristos aŭ înviat» că asta e datoriea lor, să se ducă. Dar dacă e vreme bună la Junĭ le duc de mâncare și aduce și un butoiu de vin de la Vătafu și stă la masă și îșĭ petrec și le cântă lăutariĭ; Juniĭ pretutindinea și când se pun la masă și când se scoală cântă «Cristos au înviat» cu pălăriile în mână. Când e vreme bună cu Junii merge și lume de prin toate părțile până și de prin cetate și până și streinĭ, și lumea care vine îșĭ ia și de mâncare și băutură, de îșĭ întinde masa pe iarbă verde.

Și bărbațiĭ și fecioriĭ vin cu pistoale de slobod focurĭ din toate părțile de răsună locu. După-ce se scoală de la masă, Juniĭ merge unde e locu

maĭ potrivit şi joacă şi aruncă buzduganu. La hora Junilor şi maĭ ales în Prund se poate prinde şi altă lume şi poate să arunce buzduganu, da numaĭ bărbaţĭ şi feciorĭ, că muerile stă numa de se uită. Şi cine joacă şi aruncă buzduganu trebue să plătească câte treĭ patru creiţarĭ, or câte o băncuţă or câte douĕ, câte cât are plăcere. Maĭ nainte vreme pe feciorii care era de nu era puşĭ cu Juniĭ nu-ĭ lăsa nicĭ să joace nicĭ să arunce buzduganu şi numaĭ pe oamenĭ însuraţĭ îĭ lăsa să arunce de câte treĭ orĭ şi trebuia să-l prinză, că atuncia numa cine nu-l prindea trebuia să dea câte un creiţar. De la Junĭ era slobod şi să nu-l prindă, măcar-că mi-aduc aminte ca prin vis că se zicea că maĭ nainte vreme Vătafu şi Armaşiĭ era datori să-l prinză că de-aia era Vătaf şi Armaşĭ.

Din grădina lu Ţimên pleacă Juniĭ şi cu eĭ şi lumea, pe la şase seara şi joacă întâiŭ la crucea de lângă biserica Sfta. Treimĭ apoĭ la cea din Prund şi seara merg Juniĭ la Vătaf.

Marţĭ după Paştĭ de pe la douĕ după amiazĭ Juniĭ se duc dela Vătaf la crucea din Prund şi de acolo pe Coasta Prunduluĭ. De e vreme bună, la Juniĭ de companie le aduc mumânile o sticlă goală şi plăcintă pe tavă, plăcintă cu brânză or cu griş cu lapte, or cu urez cu lapte or cu tăeţeĭ cu lapte, şi uscăţele, cu gura paharuluĭ, perinițe, ouĕ roşiĭ, *boboanţe,* or şi portocale. Şi Vătafu îşĭ tae de la fiteşĭ-care fecior din plăcintă jumĕtate or maĭ puţin, de o ia pentru el, şi din ce-a rămas fiteşĭ-care fecior tae bucăţĭ şi le aşează pe tavă şi sticla o umple cu vin din butoiŭ şi se pun câte doĭ or treĭ după cât sunt şi de mulţĭ şi îşĭ ia şi câte un lăutar doĭ şi umblă pe la mese pe la oamenĭ în grădina Jepuluĭ şi la Ghiorghiţă al Florii în grădină, pe la neamurĭ, prelinĭ, la cunoscuţĭ, le dă «Cristos au înviat» şi le tinde tava de-şi ia ce pofteşte de pe ea şi le dă de închină şi vin din sticlă şi ceĭ de la masă pune în loc pe tavă alt-ceva: ouĕ, portocale, crre ce arei apoĭ Juniĭ merge la altă masă şi tot aşa, şi cât umblă lăutariĭ le zice într'una «marşul Junilor».—Sara se scoboară maĭ întêiŭ în Prund şi de acolo se duc la Armaşu *ăl mare* de le face masă.

Aŭ dat Dumneḑeŭ de în ḑiua de mercurĭ după Paştĭ a fost vreme bună, de şĭ-aŭ petrecut bine şi Juniĭ şi şĭ-aŭ petrecut şi oameniĭ, că nicĭ o-dată nu merge cu Juniĭ atâta lume ca în mercurea Paştilor când se duce între Chetri. Eŭ am apucat de în mercurea Paştilor a nins şi era frig şi Juniĭ s'aŭ dus îmbrăcaţĭ cu săricile. — Când cu ciuma a mare din Braşov la 1813 or 1814 de era foamete mare, era numaĭ treĭ Junĭ, era Vataf Ion Maniu, Armaş mare era Ion Urḑică şi Armaş mic Teodor Urḑică, alţiĭ nu maĭ era şi aia a fost vr'o doĭ treĭ anĭ tot numa eĭ, că dacă ar fi lăsat şi eĭ, póate s'ar fi perdut obiceiu Junilor, dară între Chetri tot saŭ mai dus câte unu altu şi cât aŭ ţinut foametea.

Intre Chetri Juniĭ cu lăutarĭ şi surlaş cu tot merg călărĭ, şi după ce-şĭ gătesc caiĭ, se adună pe la unu douĕ după amiaḑ, de acolo merg în Prund la cruce şi de acolo pornesc încet şi tot în rênduială între Chetri şi surlaşu şi lăutariĭ cântă şi lumea esc la poartă de-ĭ vede când trece. Vătafu e gătit cu o panglică lată roşie, pusă de-a umere şi înodată subţioară, Armaşu mare cu una vênătă şi cel mic cu una galbînă. Unde întră între Chetri o parte din Junĭ se opreşte de aşteaptă lumea şi stă cu pălăria de strînge banĭ; dela ceĭ pe jos ia maĭ puţin, dela ceĭ călărĭ cere maĭ mult.—După-ce trec Juniĭ se porneşte lumea între Chetri de par'că curge ca un potop şi care pe jos care călare.

In copilăria mea mi-aduc aminte că era negustorĭ bĕtrânĭ de mergea între Chetri, tot călărĭ, că era în Scheiŭ altă dată negustorĭ mulţĭ de le ḑicea borfaşĭ, cum era Cepeştiĭ (Dinu Ceapă) şi alţiĭ, că atuncia nu-ĭ lăsa pe Româniĭ din Şcheiu să-şĭ ia case în cetate şi cam de pe la zaveră încoace i-aŭ lăsat şi cel dintâiŭ şi-a cumperat casă în cetate Trică Sĕcuiaşu.[1] Când negustoriĭ de rumân aŭ început să se mute în cetate, aŭ lăsat şi obiceiu de nu maĭ mergea între Chetri cu Juniĭ şi de atuncĭ aŭ eşit maĭ la lumină «bĕtrâniĭ», cum le ḑicea la oameniĭ însuraţĭ din Şcheiŭ, că eĭ de sus se ducea şi maĭ nainte. — De la un timp încoace pentru ḑiua de mercurea Paştilor aŭ început şi bĕtrâniĭ să-şĭ aleagă Vătaf şi Armaşĭ şi să facă şi eĭ un fel de companie de le ḑice şi lor «Juniĭ ăĭ bĕtrânĭ» şi une-orĭ se face câte maĭ multe rêndurĭ, de pe Coastă şi de pe Tocile şi merge şi eĭ cu lăutarĭ.— De câţĭ-va anĭ ăĭ bĕtrânĭ de pe Coastă poartă numele de «căciularĭ» pentru-ce sunt toţĭ în cap cu căciulĭ negri şi la căciulĭ cu pană şi cu ruje. — După anu 1860 s'aŭ început de merge între Chetri şi Juniĭ ăĭ albĭ de sunt cu căciulĭ negri în cap şi tot ca căciulariĭ,

[1]) Iĭ ḑicea Sĕcuiaşu pentru-că tatăl seŭ din cioarecĭ îl schimbase în pantalonĭ, de-ĭ ḑicea că e gol un Sĕcuiŭ.

numaĭ că sunt îmbrăcaţĭ cu cămăşĭ cusute şi cu fluturĭ şi cu şerpare frumoase şi late; încolo sunt ca şi ceĭ-l-alţĭ cu cioarecĭ şi cu cisme şi acum îşĭ aleg şi eĭ vătaf.

Toţĭ câţĭ se duc între Chetri apoĭ fie Juniĭ or ăĭ bĕtrânĭ or ăĭ albĭ or alţiĭ, că se maĭ duc şi alţĭ oamenĭ şi băeţĭ, toţĭ se duc călărĭ şi umblă care încătrăŭ ştie de-şĭ căpueşte cal pentru mercurea Paştilor. Da caĭ totdeauna aŭ fost în Şcheiŭ destuĭ la oamenĭ, că până nu să 'ncepuse cărăuşiile ca să care mărfurile în Ţară cu carele, le căra samaragiiĭ pe la Bucureştĭ, pe la Ploieştĭ, pe la Câmpu-lung, la Craiova or în alte părţĭ, de le ḑicea Prahovenĭ, de avea câte opt, ḑece, doĭ-spre-ḑece caĭ şi marfa o punea legată în lăturoae câte un lăturoiŭ de-o parte şi altul de alta pe samar pe cal şi de acolo se şi ḑice: un cal de marfă. — Şi altă dată mergea şi muerĭ între Chetri, da muerile mergea pe jos şi ducea şi demâncare. Astăzĭ merg pe jos prea puţinteĭ că şi muerile dacă merge merge în căruţe.

Până acum câţĭ-va anĭ băeţiĭ şi maĭ ales bĕtrâniĭ, care se ducea între Chetri călărĭ, se făcea numaĭ florĭ şi maĭ înainte vreme şi Juniĭ. Că era muerĭ sărace de se ducea prin grădinĭ şi prin pădurĭ de strîngea florĭ: ghioceĭ şi viorele şi ancliceĭ şi brebeneĭ şi ochiĭ păsăruiciĭ şi ochiu caluluĭ, de le făcea svêrtişoare şi le lega pe câte o nuia de alun or de curpĕn tot svêrtă lângă svêrtă şi căpătâiele nuieliĭ le lega unu de altu de se făcea ca un cerc şi la nuiele aşa cu florĭ le zicea ***presîne*** şi muerile care le făcea sta cu ele în drumu oamenilor când trecea între Chetri şi maĭ ales la Podu Creţuluĭ, şi oameniĭ le cumpĕra şi îşĭ punea câte una or câte două de gât pe subţioară, una de-a dreapta şi alta de-a stânga, apoĭ punea şi la caĭ de li le băga în gât şi le lega şi la şea îndărăt. Alţiĭ apoĭ îşĭ cumpĕra de îşĭ punea şi pe pălărie florĭ înşirate pe aţă de le făcea pe pălărie ca o cruce; pe aţă înşira florĭ galbine de ancliceĭ or vinete de saschiŭ de era ca o salbă.

Totdeauna s'aŭ găsit şi oamenĭ posnaşĭ de făcea ce făcea numaĭ ca să rîḑă lumea. Era Porcu, tatăl Porcuţuluĭ de când se ducea în mercurea Paştilor între Chetri îşĭ căuta ce cal găsia maĭ strîmb şi urît şi slab de se prăpădia lumea de rîs când îl vedea şi-ĭ ḑicea: Nene Porcule, rîde calu! — Tatăl Floriĭ surlaşuluĭ era surlaş atuncĭ când era vătaf Donţea şi în mercurea Paştilor pînă era de pleca între Chetri, el se suia la Vătaf în grădină că era un mĕr mare şi se suia în el şi cânta acolo din surlă de nu se da jos decât când era de pleca şi acolo îĭ ducea câte un pahar de vin, că era om glumeţ de rîdea Juniĭ de el. — Apoĭ se maĭ face glume şi cu lăutariĭ de după-ce încalecă se duce câte unu de le pune la caĭ câte o urḑică or iască aprinsă sub coadă de-ĭ face să fugă şi-ĭ bagă în spaimă pe lăutarĭ.— Uneorĭ vrea şi câte un lăutar să arunce buzduganu şi când îl aruncă se duce câte unu pe dindărăt cu o pălărie şi-ĭ acopere ochiĭ şi lăuta ru crede că-ĭ cade buzduganu în cap şi se sbate să fugă şi cela n'ul lasă şi ceĭ de vede moare de rîs. — Când aruncă buzduganu câte un fecior care e logodit or are de gând să se logodească cu vre-o fată, atuncĭ să ştie că-şĭ aude vorbele: aruncă-l maĭ sus, că te vede soacră-ta şi-ţĭ scade din zestre.

Juniĭ ceĭ bĕtrânĭ mergea alte-dăţĭ între Chetriĭ şi cu stégurĭ, da de câţĭ-va anĭ încoace Unguriĭ i-aŭ oprit să maĭ iasă cu steagurĭ româneştĭ, şi acuma se duce şi eĭ tot numaĭ cu panclicĭ pe pept de-a umere.

Intre Chetri se intră prin două locurĭ: orĭ pe Valea putredă orĭ pe Valea cu apă; de pe Valea cu apă acuma e drum şi pentru căruţe şi trăsurĭ. Nu e nimic maĭ frumos decât când intri între Chetri pe valea cu apă. Te veḑĭ de o-dată între două stâncĭ, la dreapta şi la stânga, înalte de nu le veḑĭ creştetul iar în faţă la o depărtare oare-care alte două stâncĭ ca alţĭ douĭ stîlpĭ de poartă printre care duce până departe Valea cu apă. De-a dreapta şi de-a stânga, între stâncĭ, sunt două coaste cu iarbă verde; pe coasta din dreapta se aşeaḑă Juniĭ, şi alţĭ oamenĭ, pe cea din stânga bĕtrâniĭ şi ceĭ albĭ, carĭ tot-d'auna aŭ intrarea lor pe Valea putredă. Când aŭ şi codru înfrunḑit şi veḑĭ de departe oameniĭ târşiţĭ cu mesele uniĭ icĭ, alţiĭ colo, auḑĭ lăutariĭ cântând pe alţiĭ mişcându-se în horă şi aruncând buzduganu, veḑĭ icĭ şi colo căruţe şi caiĭ nechezând, auḑĭ sute de focurĭ de pistoale, te creḑĭ, Doamne, într'altă lume. Că e adevĕrat că nicăerĭ nu puşcă atît ca între Chetri. De altă dată tot puşca şi maĭ mult de cât acuma, că toţĭ avea pistoale atuncĭa şi puşca şi Juniĭ şi purta pistoalele în brâŭ de avea care de care maĭ multe. Astă-ḑĭ Juniĭ nu maĭ puşcă şi din ceĭ-l-alţĭ oamenĭ nu atât ca maĭ 'nainte.

Intr'o vreme nu mergea cu Juniĭ între Chetri şi poliţaĭ; dela o vreme încoace aŭ început a merge întâĭ câte doĭ apoĭ maĭ mulţĭ.

Juniĭ care rĕmân să adună banĭ după-ce vĕd că oameniĭ nu maĭ prea trec, se duc şi eĭ sus

şi cântă la masa lor şi aruncă buzduganu şi joacă şi apoĭ şed la masă. Lîngă masă sunt bradiĭ tăiaţĭ din pădure şi aduşĭ acolo şi înfipţĭ în pămînt; bradiĭ iĭ pune pe la crucĭ şi la Vătaf şi la Armaşĭ în poartă câte doĭ de stă acolo tot anu. La bradĭ e legată în vîrf câte o cruce făcute frumos şi spoită cu roşu şi cu galbân şi vînăt.

Cătră şase sara încep să pornească dintre Chetri de vale şi merge care cum vrea până în malu moriĭ. Acolo iĭ opreşte până se adună toţĭ şi iĭ pune la rînd Armaşu ăl mic şi dacă vede că nu se'nţelege se duce şi Armaşu ăl mare şi apoĭ şi Vătafu, că de el trebue să asculte.

In anu ăsta caşi altă-dată mergea întâĭ douĭ poliţaĭ, după eĭ lăutariĭ, apoĭ doĭ bradĭ duşĭ de doĭ oamenĭ pe caĭ cu samare, după eĭ băeţiĭ doĭ câte doĭ, iar doĭ bradĭ apoĭ Juniĭ, apoĭ surlaşu şi lăutariĭ, patru bradĭ, ăĭ bĕtrânĭ, alţĭ oamenĭ călărĭ, ĭară lăutariĭ, doĭ bradĭ, ĭară poliţaĭ, după eĭ căciularĭ, după eĭ Juniĭ ceĭ albĭ, după eĭ iar poliţaĭ şi după eĭ pornesc trăsurile şi căruţele împodobite cu frunda verde de nu se vede. După eĭ apoĭ se porneşte lumea care a mers în Chetri pe jos.

Când vin Juniĭ dintre Chetri lumea se grămădeşte pe la porţĭ şi pe la ferestri de-ĭ vede când trece, că Juniĭ merg încet şi lăutariĭ le cântă marşu şi surlaşu cântă din surla şi din când în când câte unu şi altu slobod din pistoale. Tot doĭ câte doĭ vin pe drumu cel mare până în Prund şi cum ajung în Prund fiteşĭ care ocoleşte crucea şi apoĭ apucă pe uliţa Furcoae în jos.

In Prund joacă fete din Braşovechiŭ de le dice că joacă Ţuţele când aude că vin Juniĭ dintre Chetri, jocu se sparge şi Ţuţele merge şi joacă în Groaverĭ înaintea Gimnasiuluĭ romănesc.

Juniĭ trec din uliţa Furcoae pe drumul din faţa zidurilor cetăţiĭ şi pe dinaintea porţilor cetăţiĭ şi apucă spre Têmpa pe drumu ce duce la crucea Muşicoiuluĭ, şi tot drumul cât trec pe dinaintea cetăţiĭ sloboade care maĭ de care din pistoale de bubue pămĕntu. Până bine de curînd când venia Juniĭ dintre Chetri se închidea porţile cetăţiĭ şi păzia cătane şi dărăbanţĭ că se dicea că dacă or intra Juniĭ în cetate şi or ocoli de treĭ orĭ Sfatu, atuncĭ cade în mâna Romănilor. De-o vreme încoace pe Juniĭ în Groaverĭ cam sub Têmpa iĭ aşteaptă şi musica militară de le cântă când trece. Da când trece Juniĭ toată cetatea iese de se uită, de e o 'mbuldială de se calcă om pe om. — Juniĭ apucă la crucea Moşicoiuluĭ şi care cum ajunge ocoleşte crucea şi cum sunt tot cârdurĭ cârdurĭ se fac roata cu caiĭ şi cântă: «Christos aŭ învieat» şi se scoboară ăia şi vin alţiĭ şi până cântă toţĭ şi de acolo se scoboară de vale în Prund şi se 'mpărţesc de se duc cu bradiĭ la Vătaf şi la Armaşi şi tot aşa fac şi ăĭ bĕtrânĭ că şi eĭ aŭ bradĭ, şi din oameniĭ călărĭ merg pe la Vătaf şi pe la Armaşi de-ĭ cinsteşte. Da acuma nu maĭ merge cu caiĭ încet, că şi oameniĭ sunt maĭ cu *corajie* şi maĭ ales când Vătafu stă departe de Armaşi oameniĭ aleargă cu caiĭ, ba alţiĭ se ia şi la întrecere şi cum era maĭ nainte gătiţĭ cu presîne şi la caĭ, li se deslega presînele şi cine le găsea, le arunca pe casă că dicea că e bine. Apoĭ oameniĭ se duc pe acasă, iară din Juniĭ care vrea se duc la Vătaf de le dă de bĕutură şi apoĭ se duc pe acasă.

Joĭ se duc Juniĭ în Groaverĭ şi, de e vreme bună le duce şi plăcintă, iar de nu e vreme bună le duce plăcintă duminecă sub poalele Dosuluĭ. Joĭ sara le face masă la Armaşu ăl mic şi după-ce mâncă şi joacă, ia un ţol, îl apucă cu toţiĭ de colţurĭ şi pune pe câte un June în el de se dice «că-l dă 'n ţol» or «că-l dă în straiŭ» şi îl ridică de treĭ orĭ în sus, de, pe câte uniĭ, iĭ dă de grindă. Şi pe care dintre Juniĭ nu se lasă să-l dea în ţol joĭ sara, pe acela îl dă a doua dĭ, vinerĭ, în Prund, că se duc şi vinerĭ de pe la cincĭ sara de joacă în Prund şi dacă e vreme bună joacă maĭ mult, de nu maĭ puţin.

Vinerĭ sara se ia socotelile de cât s'aŭ cheltuit şi socoteala o ţine Sutaşu; da mesele care le dă Vătafu şi Armaşiĭ nu se pun în socoteală, că alea le dă eĭ dintr'al lor.

Sâmbătă se dice că plânge dilele trecute,

Duminecă e tot ca Joĭ de se duce sub poalele dosuluĭ ce-va maĭ sus de Têmpa. Şi-apoĭ Duminecă sara se isprăveşte cu Juniĭ şi care şi-aŭ petrecut, bine; care nu aştepte anu următor să-'şĭ petreacă maĭ bine.»

G. I. PITIŞ.